

การเมืองการปกครองของอังกฤษในสมัยราชวงศ์สจวร์ต
และการสร้างประชาธิปไตยสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 17

The Genesis of Modern Democracy during the Stuart Monarchy
in the 17th Century

ณัฐหทัย มานาดี

Nathatai Manadee

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ Faculty of Humanities and Social Sciences

มหาวิทยาลัยขอนแก่น Khon Kaen University

Corresponding author email: nathama@kku.ac.th

Received: March 3, 2025 Revised: June 5, 2025 Accepted: July 15, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาการเมืองการปกครองของอังกฤษในสมัยราชวงศ์สจวร์ต (ค.ศ. 1603–1714) โดยเน้นความขัดแย้งระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับรัฐสภา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ประชาธิปไตยสมัยใหม่ งานชิ้นนี้ใช้วิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์โดยใช้เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่ บันทึกส่วนตัว พระราชนิพนธ์ เอกสารราชการจาก House of Commons Information Office, National Archives, National Army Museum, The Royal Household และ UK Parliament ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าแม้การเมืองอังกฤษในสมัยราชวงศ์สจวร์ตจะเต็มไปด้วยความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง แต่กระบวนการเหล่านี้เป็นรากฐานที่สำคัญของประชาธิปไตยในอังกฤษและมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางการเมืองของยุโรปและของโลกในเวลาต่อมา ศตวรรษที่ 17 เป็นช่วงเวลาที่อังกฤษเผชิญกับเหตุการณ์สำคัญหลายประการ เช่น กบฏดินปืน (Gunpowder Plot) ค.ศ. 1605 ซึ่งเป็นความพยายามลอบสังหารพระเจ้าเจมส์ที่ 1 และระบอบการปกครองรัฐสภาเพื่อตอบโต้การกดขี่ทางศาสนา ส่งผลให้มาตรการควบคุมชาวคาทอลิกเข้มงวดขึ้นและอำนาจของโปรเตสแตนต์แข็งแกร่งขึ้น สงครามกลางเมืองอังกฤษ ค.ศ. 1642–1651 และการสถาปนาเครือจักรภพ (Commonwealth of England) ค.ศ. 1649–1660 นำไปสู่การสำเร็จโทษพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 และการปกครองโดยโอลิเวอร์ ครอมเวลล์ อย่างไรก็ตามการปกครองของครอมเวลล์กลับไม่มีเสถียรภาพ ส่งผลให้เกิดการฟื้นฟูราชวงศ์สจวร์ต (The Restoration) ค.ศ. 1660 ภายใต้พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 แม้ราชบัลลังก์จะได้รับการฟื้นฟู แต่อิทธิพลของรัฐสภายังคงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในรัชสมัยพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ที่พยายามคืนอำนาจให้คาทอลิกและปกครองโดยไม่ผ่านรัฐสภา ความไม่พอใจของประชาชนและรัฐสภานำไปสู่การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ (Glorious Revolution) ค.ศ. 1688 ซึ่งโค่นล้มพระเจ้าเจมส์ที่ 2 และสถาปนาพระเจ้าวิลเลียมที่ 3 และพระนางแมรีที่ 2 ขึ้นครองราชย์ร่วมกัน การประกาศใช้ บัญญัติสิทธิพื้นฐาน (Bill of Rights 1689) กำหนดให้รัฐสภามีอำนาจสูงสุด วางรากฐานสู่ระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy)

คำสำคัญ: สงครามกลางเมืองอังกฤษ, โอลิเวอร์ ครอมเวลล์, การฟื้นฟูราชวงศ์, การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์, บัญญัติสิทธิพื้นฐาน ค.ศ. 1689

Abstract

This study examines the politics and governance of Britain during The House of Stuart (1603–1714), with a particular focus on the conflict between the monarchy and Parliament, which played a crucial role in the transition from absolutism to modern democracy. This research employs a historical methodology, utilizing primary sources such as personal records, royal writings, and government documents from institutions including the House of Commons Information Office, National Archives, National Army Museum, The Royal Household, and UK Parliament. The 17th century marked a period of significant political transformations in England, including the Gunpowder Plot (1605), an attempted assassination of King James I and the bombing of Parliament as a reaction to religious persecution. The failure of this plot led to stricter measures against Catholics and reinforced Protestant dominance. The English Civil War (1642–1651) and the establishment of the Commonwealth of England (1649–1660) resulted in the execution of King Charles I and governance under Oliver Cromwell. However, Cromwell's rule lacked stability, leading to the Restoration of the Stuart monarchy in 1660 under King Charles II. Despite the return of the monarchy, parliamentary influence continued to grow, particularly during the reign of King James II, who sought to restore Catholic power and govern without parliamentary consent. Public dissatisfaction and parliamentary opposition culminated in the Glorious Revolution (1688), which deposed James II and established William III and Mary II as joint monarchs. The enactment of the Bill of Rights (1689) firmly established parliamentary supremacy and laid the foundation for England's transition to a constitutional monarchy.

Keywords: English Civil War, Oliver Cromwell, Restoration, Glorious Revolution, Bill of Rights 1689

1. บทนำ

สหราชอาณาจักรเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน และมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวคิดด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองที่มีอิทธิพลอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการเมืองการปกครอง ที่มีรูปแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นด้วยระบบสองสภา ประกอบด้วย สภาสามัญ (House of Commons) และสภาขุนนาง (House of Lords) โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของรัฐ ส่วนนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่หัวหน้ารัฐบาลและบริหารราชการแผ่นดิน โดยทั่วไปมักเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่ครองเสียงข้างมากในสภาสามัญ (Garnett & Lynch, 2020) นอกจากนี้สหราชอาณาจักรยังใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ (Common Law) หรือระบบกฎหมายจารีตประเพณีที่อาศัยการตีความและคำพิพากษาของศาลในการกำหนดหลักการทางกฎหมาย (Slapper & Kelly, 2016) ในประวัติศาสตร์การพัฒนาการเมืองการปกครองของอังกฤษ รัฐสภาถือเป็นสถาบันสำคัญที่มีต้นกำเนิดย้อนหลังไปได้ถึงศตวรรษที่ 13 หรือมากกว่า 800 ปีมาแล้ว (Maddicott, 2012) ระยะเวลาที่ยาวนานดังกล่าวได้ทำให้รัฐสภาอังกฤษพัฒนาจากการเป็นเพียงที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ มาสู่การเป็นสถาบันที่มีอำนาจทางกฎหมายและการเมืองที่สำคัญและมีเสถียรภาพ อีกทั้งยังเป็นแม่แบบสำคัญของระบบรัฐสภาสมัยใหม่ (Bright, 1865, อ้างถึงใน UK Parliament, 2023) อย่างไรก็ตาม พัฒนาการดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวแต่เชื่อมโยงกับปัจจัยอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ เช่น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และสังคม (Hill, 1972)

ในบรรดาการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลให้ระบอบประชาธิปไตยรัฐสภาของอังกฤษมีลักษณะและโครงสร้างเช่นปัจจุบันนั้น ช่วงศตวรรษที่ 17 นับเป็นจุดเปลี่ยนที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นช่วงที่ อังกฤษเปลี่ยนจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ไปสู่ระบอบรัฐสภาภายหลังเหตุการณ์ปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ (The Glorious Revolution, 1688) ซึ่งนำไปสู่การกำหนดบัญญัติสิทธิพื้นฐานพลเมือง (Bill of Rights, 1689) ขึ้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ โดยเนื้อหาหลักของเอกสารฉบับนี้คือการจำกัดพระราชอำนาจและยืนยันว่าอำนาจสูงสุดของประเทศนั้นอยู่ที่รัฐสภา ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) และไม่สามารถใช้อำนาจแทรกแซงการเมืองได้อีกต่อไป (Pincus, 2009) เหตุการณ์และพัฒนาการในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบเฉพาะภายในประเทศอังกฤษเท่านั้น แต่ยังเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้กับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส หรืออีกหลายประเทศ (Vallance, 2006) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาช่วงเวลาดังกล่าวอย่างละเอียด เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนและถ่องแท้ยิ่งขึ้นต่อพัฒนาการประชาธิปไตยของอังกฤษในบริบททางประวัติศาสตร์และการเมืองโลก

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการเมืองการปกครองของอังกฤษในสมัยราชวงศ์สจวร์ตและการสร้างประชาธิปไตยสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 17

3. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่องการเมืองการปกครองของอังกฤษในสมัยราชวงศ์สจวร์ตและการสร้างประชาธิปไตยสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 17 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้วิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ โดยใช้เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่ บันทึกส่วนตัว พระราชนิพนธ์ เอกสารราชการจาก House of Commons Information Office, National Archives, National Army Museum, The Royal Household, UK Parliament, United States Government

Printing Office และอื่น ๆ และเอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) ได้แก่ งานวิจัย บทความ หนังสือ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่มีต่อการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์

แนวคิดวิกส์ (Whig Interpretation) ที่มีต่อการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ (Glorious Revolution) ถูกนำเสนอไว้ชัดเจนในงานเขียนของโทมัส เบบิงตัน แมคคอกเลย์ (Thomas Babington Macaulay) เรื่อง *The History of England from the Accession of James the Second (1688-1701)* แมคคอกเลย์เห็นว่าการปฏิวัติครั้งนี้คือ “การปกป้องและฟื้นฟูสิทธิพื้นฐานดั้งเดิมของอังกฤษ” ซึ่งถือเป็นจุดชี้ขาดว่าพลังฝ่ายประชาชนที่ปรากฏอยู่ในระบบการเมืองอังกฤษมีมาตั้งแต่สมัยโรเบิร์ต ฟิตซ์วอลเตอร์ (Robert Fitzwalter) และซิมอน เดอ มงต์ฟอร์ (Simon de Montfort) จะถูกล้มล้างโดยอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือไม่เช่นนั้นก็จะได้รับการปลดปล่อยให้พัฒนาอย่างเสรีจนกลายเป็นอำนาจที่เหนือกว่า แมคคอกเลย์ยังเห็นว่าการที่อังกฤษ มีการปฏิวัติเชิงอนุรักษ์ในศตวรรษที่ 17 นี้เองที่ช่วยให้อุดพ้นจากการปฏิวัติที่รุนแรงกว่าในศตวรรษที่ 19 ตามที่จอห์น ล็อก (John Locke) นักปรัชญาร่วมสมัยกล่าวว่า พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ได้ทรงละเมิด “สัญญาดั้งเดิม” (Original Contract) ระหว่างพระมหากษัตริย์และประชาชน ดังนั้นจึงสมควรได้รับการลงโทษจากรัฐสภาและประชาชนด้วยเหตุนี้ การตีความของฝ่ายวิกส์ต่อการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์จึงถือว่าการปฏิวัตินี้เป็นการปฏิวัติที่เป็นการรัฐธรรมนูญเหนือความพยายามอันมิชอบในการทำลายระเบียบเดิม และเป็นการยืนยันสิทธิและเสรีภาพของชาวอังกฤษอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตามการตีความในลักษณะนี้ได้ถูกท้าทายจากนักประวัติศาสตร์ยุคใหม่หลายคน ที่เห็นว่าการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์เป็นเพียงการปฏิวัติของชนชั้นปกครองเท่านั้น และแทบไม่ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบอบกษัตริย์อย่างมีนัยสำคัญ เช่น ลูซิล พิงแฮม (Lucile Pinkham) ผู้เขียน *William and the Respectable Revolution* (Pinkham, 1954) มองว่าการปฏิวัตินี้เป็นการปฏิวัติที่ “เป็นที่ยอมรับ” (respectable revolution) ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปโดยชนชั้นนำและไม่ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางการเมืองมากนัก นักประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญอย่างมาร์ก ทอมป์สัน (Mark Thompson) ได้แสดงความคิดเห็นว่าบัญญัติสิทธิพื้นฐาน (Bill of Rights 1689) นั้นนอกเหนือจากการกำหนดการสืบราชสันตติวงศ์แล้วแทบไม่ได้มีการบัญญัติสิทธิใหม่ใด ๆ เพิ่มเติมเลย เพียงแต่ยืนยันสิทธิต่าง ๆ ที่ชาวอังกฤษมีอยู่แล้วตามกฎหมาย (Thomson, 1938)

ในขณะที่นักประวัติศาสตร์บางคนมีมุมมองที่วิพากษ์วิจารณ์รุนแรงกว่านั้น เช่น วิกเตอร์ เอฟ เซเมนอฟ (Viktor F. Semenov) นักประวัติศาสตร์ชาวรัสเซียที่มองว่าการปฏิวัตินี้เป็นเพียง “รัฐประหาร” (Coup d'état) ที่มีลักษณะอนุรักษ์นิยม ไร้การนองเลือด และเน้นที่ความชอบธรรมทางกฎหมายมากเกินไป จึงแทบไม่ต่างอะไรจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั่วไป เซเมนอฟยังมองว่าเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1688 มีลักษณะเป็นเพียงภาคต่อจากช่วง Interregnum (สมัยเครือจักรภพอังกฤษ) และไม่ได้มีความสำคัญอย่างแท้จริงแต่อย่างใด (Semenov, 1954) อย่างไรก็ตามมุมมองดังกล่าวอาจสร้างความเข้าใจผิดได้ หากพิจารณาอย่างละเอียดจะเห็นว่าสงครามกลางเมืองอังกฤษไม่อาจถือเป็นจุดสิ้นสุดที่แท้จริงของการพัฒนาระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์เองก็ยังไม่สามารถทำได้สมบูรณ์เช่นกัน ทว่าก่อนปี 1688 การเมืองการปกครองอังกฤษก็ดำเนินไปในทิศทางของสมบูรณาญาสิทธิราชย์คล้ายกับฝรั่งเศส แต่หลังจากปี 1688 การเคลื่อนที่ในแนวทางดังกล่าวก็ถูกยุติลงจากการปฏิวัติต่อต้านพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ซึ่งทรงดำเนินนโยบายที่สร้างความหวาดกลัวให้แก่กษัตริย์เซอร์จอห์น ฟอนท์แลนด์ (Church of England) และทำให้หลายฝ่ายรวมตัวกันต่อต้านพระองค์

งานศึกษาด้านการเมืองการปกครองของสหราชอาณาจักรในประเทศไทยยังมีจำกัด หนึ่งในงานที่สำคัญคือ กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองของสหราชอาณาจักร โดย โทมัส ฮอบบส์ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเข้าใจผิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญของอังกฤษที่มีถูกกล่าวหาว่าไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ในความจริงแล้วกฎหมายรัฐธรรมนูญของอังกฤษอยู่ในรูปของกฎหมาย พระราชบัญญัติ และแนวปฏิบัติทางกฎหมายที่พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง หนังสือเล่มนี้ยังศึกษามหากฎบัตร ค.ศ. 1215 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการจำกัดอำนาจกษัตริย์จนถึงพระราชบัญญัติปฏิรูปสหราชอาณาจักร ค.ศ. 2014 ซึ่งสะท้อนถึงวิวัฒนาการของระบบกฎหมายและรัฐสภาอังกฤษที่มีความต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไป โดยอาศัยการปรับเปลี่ยนผ่านกลไกของรัฐสภาและหลักนิติธรรม (โทมัส ฮอบบส์, 2564) งาน การเมืองอังกฤษ โดย สมบัติ อารังธัญวงศ์ ได้รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการทางการเมืองของอังกฤษตั้งแต่ยุคแรกเริ่มรวมถึงประเด็นสำคัญ เช่น ความขัดแย้งระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และรัฐสภา การล้มล้างระบอบกษัตริย์ การก่อตั้งสาธารณรัฐ ตลอดจนการฟื้นฟูราชวงศ์และการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ (Glorious Revolution) (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2553) อย่างไรก็ตาม งานศึกษานี้ยังไม่ได้วิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์และรัฐสภา โดยเฉพาะการเปลี่ยนผ่านในศตวรรษที่ 17 ภายใต้ราชวงศ์สจวร์ต อีกทั้งยังไม่ได้ลงรายละเอียดของหลักฐานปฐมภูมิอย่างละเอียด แต่เน้นการนำเสนอภาพรวมของการเมืองและสถาบันทางการเมืองการปกครองของอังกฤษ จึงยังมีช่องว่างสำหรับการศึกษาที่ลึกลงในช่วงเปลี่ยนผ่านของอำนาจกษัตริย์และรัฐสภา รวมถึงบทบาทของกฎหมายรัฐธรรมนูญในพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย

4. ผลการศึกษาและอภิปรายผล

คำว่า รัฐสภา ในภาษาอังกฤษคือ Parliament รากศัพท์ภาษาละตินคือ pParliamentum โดยมีจุดเริ่มต้นเป็น สภานิติบัญญัติดั้งเดิมของอังกฤษ สกอตแลนด์ ไอร์แลนด์ บริเตนใหญ่ และสหราชอาณาจักรตามลำดับ สภานิติบัญญัติในบางประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษก็เรียกว่ารัฐสภาเช่นกัน รัฐสภาอังกฤษหรือที่มักเรียกกันว่า "แม่แบบแห่งรัฐสภา" (Mother of Parliaments)¹ ประกอบด้วยสภาขุนนางและสภาสมาชิก ซึ่งเดิมทีความหมายของรัฐสภาคือการพูดคุย (talk/speaking) คำนี้ใช้ในศตวรรษที่ 13 ซึ่งหมายถึงการสนทนาหลังอาหารค่ำระหว่างนักบวชในวิหาร (cloisters) และการประชุม (Encyclopedia Britannica, 2023) ดังนั้นความหมายของรัฐสภาจึงหมายถึงการรวมตัวกันของกลุ่มคนเพื่อพบปะ พูดคุย ร่วมอภิปราย เพื่อหามติ ทางออก ข้อเสนอแนะ รวมถึงนโยบาย ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีการนำมาใช้จนถึงปัจจุบัน

ระบบรัฐสภาในอังกฤษมีรากฐานมาจากสมัยแองโกล-แซกซอนซึ่งเรียกกลุ่มผู้นำและผู้ทรงอิทธิพลว่า Witenagemot หรือสภานักปราชญ์ พวกเขาประกอบด้วยขุนนางระดับสูงและบาทหลวงที่ให้คำปรึกษากษัตริย์ในการบริหารราชอาณาจักรและกำหนดกฎหมายและนโยบายต่างๆ (Encyclopedia Britannica, 2024) การพิชิตของชาวนอร์มันในปี 1066 นำไปสู่การรวมกลุ่มของเจ้าสัวและศาสนจักรในการหารือเรื่องราวของรัฐ สิ่งนี้ปูทางไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญด้วยกฎบัตรแมกนา คาร์ตา (Magna Carta) ซึ่งถูกจัดทำขึ้นในปี ค.ศ. 1215 ในรัชสมัยของกษัตริย์จอห์นของอังกฤษ (John Lackland) เพื่อแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์และบารอนภายใต้ระบบศักดินา บารอนเป็นขุนนางในยุคกลางที่ถือครองที่ดินและมีหน้าที่ทางทหารและการเมืองต่อกษัตริย์ แมกนา คาร์ตาถือเป็นเอกสารที่กำหนดสิทธิพื้นฐานของประชาชน ปกป้องเสรีภาพจากการจองจำตามอำเภอใจ และจำกัดอำนาจของกษัตริย์ในการเก็บภาษี (UK Parliament, Magna Carta, 2025) หลักการเหล่านี้ช่วยกำหนดรูปแบบการพัฒนาประชาธิปไตยสมัยใหม่

¹ เมื่อวันที่ 18 มกราคม ค.ศ. 1865 จอห์น ไบรท์ (John Bright) นักการเมืองและนักปฏิรูปชาวอังกฤษ ได้กล่าวสุนทรพจน์ที่เมืองเบอร์มิงแฮม โดยกล่าวว่า "อังกฤษคือแม่แบบแห่งรัฐสภาทั้งหลาย" (England is the mother of parliaments) แม้ว่าคำกล่าวนี้ไม่ได้หมายถึงรัฐสภาแห่งสหราชอาณาจักรโดยตรงในขณะนั้น แต่หลังจากมีการเผยแพร่โดยหนังสือพิมพ์เดอะไทมส์ (The Times) ในวันที่รุ่งขึ้น (19 มกราคม ค.ศ. 1865) คำพูดนี้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และถูกนำไปใช้อ้างอิงถึงรัฐสภาแห่งสหราชอาณาจักร เนื่องจากรัฐสภาอังกฤษเป็นต้นแบบของการปกครองในระบบรัฐสภาแบบเวสต์มินสเตอร์ (Westminster Model) ที่ถูกนำไปปรับใช้โดยหลายประเทศซึ่งเคยเป็นอาณานิคมของจักรวรรดิอังกฤษ

รัฐสภาอังกฤษในศตวรรษที่ 13 มีลักษณะค่อนข้างแตกต่างจากรัฐสภาในปัจจุบัน เริ่มแรกเป็นการประชุมที่ไม่มีโครงสร้างตายตัว ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เป็นขุนนางชั้นสูงและนักบวชที่ถูกเรียกโดยกษัตริย์ เพื่อให้คำปรึกษาในประเด็นเกี่ยวกับกฎหมาย การเก็บภาษี และกิจการทางการทหาร สถานที่จัดประชุมมักจะเป็นพระราชวังหรือวิหารต่าง ๆ (Maddicott, 2010) อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 1295 พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 (Edward I) ได้เรียกประชุมรัฐสภาจำลอง (Model Parliament) ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีการเชิญตัวแทนจากเคาน์ตีและเขตเมืองต่าง ๆ เข้าร่วมประชุม แม้ว่าการประชุมในครั้งนั้นจะยังไม่ได้มีการให้สามัญชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบ แต่ก็นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่นำไปสู่การวิวัฒนาการของสถาบันผู้แทน และกลายเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในอังกฤษในเวลาต่อมา (Powell & Wallis, 1968)

ในรัชสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 (Edward III) รัฐสภาอังกฤษมีพัฒนาการที่สำคัญหลายประการ ทั้งในด้านโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ โดยในปี ค.ศ. 1341 มีการจัดตั้งรัฐสภาแบบสองสภา (Bicameral Parliament) ขึ้นเป็นครั้งแรก ประกอบด้วยสภาขุนนาง (House of Lords) และสภาสามัญ (House of Commons) เพื่อใช้เป็นกลไกในการระดมทุนและจัดเก็บภาษีจากประชาชนสำหรับการสนับสนุนสงครามร้อยปีกับฝรั่งเศส สภาขุนนางประกอบด้วยขุนชั้นสูงและนักบวช ในขณะที่สภาสามัญประกอบด้วยตัวแทนจากเขตปกครองและเขตเมืองต่าง ๆ ทำหน้าที่สำคัญคือการยื่นคำร้อง (Petitions) และการจัดเก็บภาษี ซึ่งกลายเป็นพื้นฐานในการต่อรองเงื่อนไขทางการเมืองกับกษัตริย์ แม้ว่าบทบาทของสภาสามัญในระยะแรกจะมีลักษณะจำกัด แต่กระบวนการยื่นคำร้องต่อกษัตริย์ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา เนื่องจากเป็นครั้งแรกที่ประชาชนมีช่องทางในการนำเสนอข้อเรียกร้องและข้อกังวลต่าง ๆ ต่อกษัตริย์โดยตรง ส่งผลให้รัฐสภาอังกฤษกลายเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีอำนาจและอิทธิพลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Maddicott, 2010)

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 14 รัฐสภาอังกฤษได้พัฒนาโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ที่เป็นทางการชัดเจนขึ้นโดยมีบทบาทสำคัญในการตรากฎหมายและตรวจสอบการใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์และฝ่ายบริหารรัฐสภามีการจัดประชุมอย่างเป็นประจำ ณ พระราชวังเวสต์มินสเตอร์ โดยแบ่งโครงสร้างออกเป็นสองสภาอย่างชัดเจน ได้แก่ สภาขุนนางและสภาสามัญ ซึ่งมีการแต่งตั้งประธานสภาสามัญ (Speaker) ทำหน้าที่กำกับดูแลการอภิปรายและเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองระหว่างสภาสามัญ สภาขุนนาง และกษัตริย์ ในระยะแรก รัฐสภามีบทบาทสำคัญในการอนุมัติและจัดสรรงบประมาณผ่านการจัดเก็บภาษีเพื่อสนับสนุนกิจการของพระมหากษัตริย์ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งในแง่ของนโยบายทางการเมืองและกฎหมาย และเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ต่อรองและจำกัดอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ในทางปฏิบัติ จนกระทั่งในที่สุด อำนาจด้านการเงินได้กลายเป็นสิทธิพิเศษของรัฐสภาที่ใช้ในการควบคุมและถ่วงดุลอำนาจของกษัตริย์อย่างเป็นระบบ และยังคงสืบทอดเป็นหลักการพื้นฐานของระบบประชาธิปไตยรัฐสภาอังกฤษมาอย่างต่อเนื่อง (Maddicott, 2012; Carpenter, 2016)

ราชวงศ์สจวร์ตและแนวคิดสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (The House of Stewart and the Absolutism)

หลังจากที่สมเด็จพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 1 (Queen Elizabeth I) สิ้นพระชนม์ถือเป็นการสิ้นสุดราชวงศ์ทิวดอร์และก้าวเข้าสู่ยุคสมัยต่อมาที่อังกฤษ สกอตแลนด์และไอร์แลนด์อยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์สจวร์ตแห่งสกอตแลนด์ (The House of Stewart/Stuart) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1603-1714 โดยปฐมกษัตริย์คือพระเจ้าเจมส์ที่ 6 แห่งสกอตแลนด์ (King James VI of Scotland) ผู้กลายเป็นพระเจ้าเจมส์ที่ 1 แห่งอังกฤษ (King James I of England) รัชสมัยของราชวงศ์สจวร์ตมีเหตุการณ์สำคัญอย่างมากหลายเหตุการณ์ เป็นช่วงเวลาแห่งความขัดแย้ง ความวุ่นวายทางการเมือง

การแย่งชิงอำนาจภายใน และความตึงเครียดทางศาสนา และมีการเติบโตของอำนาจรัฐสภาอย่างเด่นชัด ซึ่งก่อให้เกิดยุคใหม่ทางการเมืองที่จะเปลี่ยนสังคมอังกฤษไปตลอดกาล

พระเจ้าเจมส์ที่ 1 และสิทธิอันศักดิ์สิทธิ์ของกษัตริย์ (King James I and Divine Right of Kings)

พระเจ้าเจมส์ที่ 1 ทรงมีความเชื่อมั่นในสิทธิอันศักดิ์สิทธิ์ของกษัตริย์ (Divine Right of Kings) และทรงสนับสนุนแนวคิดเรื่องระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ทรงได้รับอิทธิพลทางความคิดจากนักปรัชญาการเมืองชาวฝรั่งเศส ฌอง โบแด็ง (Jean Bodin) ผู้เสนอแนวคิดที่ว่าพระมหากษัตริย์ควรมีอำนาจสูงสุดเหนือราษฎร รวมถึงแนวคำสอนของนิกายเชิร์ชออฟอิงแลนด์ ซึ่งเน้นย้ำความสำคัญของการเชื่อฟังและยอมรับอำนาจที่สูงกว่า โดยเชื่อว่ากษัตริย์ทรงมีสิทธิอันชอบธรรมในการปกครองโดยปราศจากการแทรกแซงหรือการตรวจสอบจากรัฐสภาและสถาบันการเมืองอื่น ๆ แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในงานพระราชนิพนธ์ของพระองค์ที่มีชื่อว่า The True Law of Free Monarchy (1598) ซึ่งระบุว่า “สถาบันกษัตริย์นั้นมีอำนาจสูงสุดในแผ่นดิน กษัตริย์ไม่เพียงแต่เป็นคนรับใช้ของพระเจ้าบนโลก แต่เป็นผู้บังคับบัญชาของพระเจ้าด้วย เมื่อมีปัญหาอะไรก็ต้องปรึกษาพระเจ้า ส่วนประชาชนชั้นเป็นพวกไร้ความคิด ซึ่งจะต้องเชื่อฟังกษัตริย์ผู้รับโองการมาจากพระเจ้าเพียงอย่างเดียว” (James I, 1930)

ในรัชสมัยของพระองค์ พระเจ้าเจมส์ที่ 1 ทรงขัดแย้งกับรัฐสภาในประเด็นต่าง ๆ เช่น การเก็บภาษี เสรีภาพทางศาสนา และอำนาจของกษัตริย์ในการแต่งตั้งและปลดเจ้าหน้าที่ของรัฐ และปกครองโดยใช้ประกาศและพระราชกฤษฎีกา (Royal Proclamations and Decrees) ซึ่งพระองค์เชื่อว่ามีผลบังคับทางกฎหมาย (Larkin, 1973) ในสมัยพระเจ้าเจมส์ที่ 1 เกิดความขัดแย้งทางศาสนา ระหว่างกลุ่มผู้นับถือนิกายโรมันคาทอลิกและนโยบายใกล้เคียงทางศาสนาของพระองค์ ซึ่งนำไปสู่แผนลอบปลงพระชนม์ที่รู้จักกันในชื่อ “กบฏดินปืน (Gunpowder Plot)” ในปี ค.ศ. 1605 โดยมีเป้าหมายเพื่อสังหารกษัตริย์และทำลายสภาขุนนางระหว่างพิธีเปิดรัฐสภาในวันที่ 5 พฤศจิกายน ผู้วางแผนกลุ่มนี้นำโดย โรเบิร์ต เคตส์บี (Robert Catesby) และมี กาย ฟอกส์ (Guy Fawkes) เป็นผู้ดูแลดินปืนที่ซ่อนไว้ในห้องใต้ดินของอาคารรัฐสภา อย่างไรก็ตามแผนการนี้ถูกเปิดเผยเมื่อกาย ฟอกส์ ถูกจับกุมขณะเผ่ดินปืน ฟอกส์ถูกทรมานจนต้องเปิดเผยรายชื่อผู้สมรู้ร่วมคิด ส่งผลให้ผู้ร่วมแผนคนอื่น ๆ ถูกจับกุมและถูกตัดสินประหารชีวิตฐานกบฏ เหตุการณ์นี้ถือเป็นหนึ่งในเหตุการณ์สำคัญที่อื้อฉาวที่สุดในประวัติศาสตร์อังกฤษ และยังคงได้รับการรำลึกถึงทุกปีในวันที่ 5 พฤศจิกายนด้วยกิจกรรมจุดกองไฟและดอกไม้ไฟทั่วสหราชอาณาจักร นอกจากนี้ยังมีธรรมเนียมที่หน่วยเยโอเมนแห่งกององครักษ์ (Yeomen of the Guard) ต้องตรวจค้นอาคารรัฐสภาอย่างเป็นพิธีการก่อนพิธีเปิดประชุมรัฐสภา (State Opening of Parliament) เพื่อป้องกันการก่อเหตุร้ายในลักษณะเดียวกัน (UK Parliament, 2025)

ในสมัยพระเจ้าเจมส์ที่ 1 นอกจากจะมีปัญหาความขัดแย้งทางศาสนาแล้ว ยังเกิดความขัดแย้งที่สำคัญระหว่างสถาบันกษัตริย์กับรัฐสภาอีกด้วย โดยมีการยุบสภาถึง 3 ครั้ง ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1611 หลังจากการประชุมได้เพียงไม่กี่สัปดาห์ เนื่องจากสมาชิกสภามีข้อโต้แย้งกับพระองค์เกี่ยวกับการใช้จ่ายของกษัตริย์และนโยบายต่างประเทศ ครั้งที่สองในปี ค.ศ. 1621 เกิดขึ้นหลังจากรัฐสภาได้วิพากษ์วิจารณ์นโยบายต่างประเทศของกษัตริย์และการขึ้นภาษี โดยไม่ได้รับความยินยอมจากสภา และครั้งสุดท้ายในปี ค.ศ. 1624 ภายหลังจากที่สมาชิกรัฐสภามีมติเรียกร้องให้ทำสงครามกับสเปน ซึ่งพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ไม่เห็นด้วย ความขัดแย้งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นของความแตกแยกระหว่างแนวคิดเรื่องสิทธิอันศักดิ์สิทธิ์ของกษัตริย์ (Divine Right of Kings) กับอำนาจของรัฐสภา แม้พระเจ้าเจมส์ที่ 1 จะพยายามสถาปนาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างเต็มที่ แต่ก็ถูกท้าทายอย่างต่อเนื่องจากรัฐสภาซึ่งบังคับให้พระองค์ต้องประนีประนอมหลายครั้ง

พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 กับสงครามกลางเมืองอังกฤษ (King Charles I and the English Civil War)

ในรัชสมัยต่อมาของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ความตึงเครียดทางการเมืองยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นจากประเด็นสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมถึงอำนาจของรัฐสภา โดยในปี ค.ศ. 1628 สภาสภาสามัญได้ร่างเอกสารสำคัญชื่อว่า คำร้องสิทธิ (Petition of Right) ซึ่งมีสาระสำคัญในการห้ามการจับกุมโดยไม่ได้รับความยินยอมจากรัฐสภา และห้ามการจับกุมหรือคุมขังประชาชนโดยพลการ แม้ว่าพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 จะทรงยินยอมต่อการจำกัดพระราชอำนาจดังกล่าวและประกาศใช้เป็นกฎหมาย แต่พระองค์ยังคงปฏิเสธที่จะยอมรับว่าสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิใหม่ของประชาชน เหตุการณ์นี้นับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญซึ่งนำไปสู่การปกครองโดยปราศจากรัฐสภาของพระองค์ หรือที่เรียกว่า “การปกครองส่วนพระองค์” (Personal Rule) ในเวลาต่อมา (UK Parliament, 2025)

ในรัชสมัยของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 เกิดสงครามกลางเมืองอังกฤษ (English Civil War) เป็นความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1642 ถึง 1651 โดยเป็นการเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายรัฐสภาอังกฤษ (Parliamentarians) ซึ่งนำโดยโอลิเวอร์ ครอมเวลล์ (Oliver Cromwell) และฝ่ายกษัตริย์ที่นำโดยพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ผู้ทรงพยายามรักษาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ความขัดแย้งนี้มีรากฐานมาจากความตึงเครียดที่สะสมมาช้านาน ทั้งด้านการเมือง ศาสนา และสังคม โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในการจัดเก็บภาษี เสรีภาพทางศาสนา และพระราชอำนาจในการปกครองโดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา จุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดสงครามคือการที่พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 พยายามจับกุมสมาชิกรัฐสภา ในปี ค.ศ. 1642 ทำให้ทั้งสองฝ่ายเริ่มระดมกำลังพลเข้าสู่สงคราม โดยฝ่ายสนับสนุนกษัตริย์ถูกเรียกว่า “คาวาเลียร์ (Cavaliers)” และฝ่ายสนับสนุนรัฐสภาเรียกว่า “กลุ่มหัวกลม (Roundheads)”

ฝ่ายคาวาเลียร์ ประกอบด้วยชนชั้นสูงและผู้มีอำนาจในชนบท โดยมักมีความภักดีต่อนิกายเชิร์ช ออฟอิงแลนด์ และสนับสนุนอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของกษัตริย์ กลุ่มนี้มีเอกลักษณ์ในการแต่งกายที่โดดเด่นและมักใช้ทหารม้าในการรบ ขณะที่กลุ่มหัวกลม ประกอบด้วยกลุ่มเพียวริตัน (Puritans)² เจ้าของที่ดินรายย่อย และนักธุรกิจที่อยู่ในเขตเมือง ซึ่งต้องการปฏิรูปศาสนาและจำกัดอำนาจของกษัตริย์ พวกเขานิยมแต่งกายเรียบง่าย ใช้ทหารราบเป็นหลัก ในการสู้รบสงครามกลางเมืองดำเนินไปพร้อมการปะทะที่สำคัญหลายครั้ง เช่น ยุทธการเอดจ์ฮิลล์ (Battle of Edgehill) ยุทธการมาร์สตันมัวร์ (Battle of Marston Moor) และยุทธการนาเซบี (Battle of Naseby) ที่ท้ายที่สุด ฝ่ายรัฐสภาได้รับชัยชนะอย่างเด็ดขาดเนื่องจากผู้สนับสนุนส่วนมากอยู่ฝ่ายครอมเวลล์ รวมถึงความเหนือกว่าในเชิงกลยุทธ์และการจัดตั้งกองทัพต้นแบบ (New Model Army) ครอมเวลล์ตระหนักอย่างชัดเจนว่า ปัจจัยสำคัญอันจะนำไปสู่ชัยชนะทางการทหารคือกองกำลังที่มีคุณภาพ มีวินัย และมีแรงจูงใจจากศรัทธาทางศาสนา ดังนั้น เขาจึงดำเนินการเกณฑ์ทหารตามหลักเกณฑ์เหล่านี้ ต่อมาเขามีบทบาทสำคัญในการก่อตั้งกองทัพต้นแบบ ซึ่งเป็นกองกำลังที่คัดเลือกบุคคลากรบนพื้นฐานของทักษะ ความสามารถ และความมุ่งมั่นต่ออุดมการณ์ มากกว่าการคัดเลือกจากชาติตระกูลหรือฐานะทางสังคม ในปี ค.ศ. 1643 ด้วยความสามารถในการบัญชาการที่เฉียบขาดและการดำเนินกลยุทธ์เชิงรุก ครอมเวลล์ประสบความสำเร็จในการขจัดกบฏต่อต้านจากฝ่ายกษัตริย์นิยมในภูมิภาคอีสต์แองเกลีย (East Anglia) และสามารถควบคุมพื้นที่ดังกล่าวให้กับฝ่ายรัฐสภาได้อย่างมั่นคง จากนั้นเขายังขยายฐานที่มั่นออกไปอย่างต่อเนื่องผ่านการปฏิบัติการทางทหารที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่ลินคอล์นเชอร์ (Lincolnshire) อีกด้วย (National Army Museum, 2025)

² เพียวริตันเป็นกลุ่มของโปรเตสแตนต์ชาวอังกฤษที่ถือกำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 16-17 มีจุดมุ่งหมายในการชำระนิกายเชิร์ชออฟอิงแลนด์ให้บริสุทธิ์ เพราะพวกเขาเชื่อว่านิกายนี้ยังคงมีองค์ประกอบของนิกายโรมันคาทอลิก โดยยึดมั่นในความเรียบง่ายและบริสุทธิ์ การตีความพระคัมภีร์อย่างเคร่งครัด ปฏิเสธประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ของคริสตจักรคาทอลิก และเน้นความนับถือตนเองและศีลธรรม ให้มีความสำคัญกับการศึกษา และพวกที่นับถือนิกายแบปติสต์ (Baptists) จำนวนมากได้ก่อตั้งโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเพื่อส่งเสริมค่านิยมของพวกเขา พวกเพียวริตันต้องเผชิญกับการต่อต้านจากคริสตจักรและสถาบันกษัตริย์ และหลายคนถูกข่มเหงเพราะความเชื่อ บางส่วนอพยพไปอเมริกาและไปตั้งอาณานิคม เช่น ในแมสซาชูเซตส์และฟลินมิส อาณานิคมเหล่านี้กลายเป็นที่รู้จักจากหลักปฏิบัติทางศาสนาและศีลธรรมอันเคร่งครัด และอิทธิพลของพวกเขาได้ช่วยสร้างประวัติศาสตร์ยุคแรกเริ่มของสหรัฐอเมริกา ขบวนการเพียวริตันมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อสังคมและการเมืองอังกฤษ มีส่วนทำให้เกิดสงครามกลางเมืองอังกฤษและการโค่นล้มสถาบันกษัตริย์ในที่สุด แนวคิดของพวกเขายังมีอิทธิพลต่อขบวนการทางศาสนาในยุคหลัง เช่น แบปติสต์และคองกริเกชันนัลลิสต์ (Congregationalists) และการเน้นย้ำเรื่องความนับถือส่วนบุคคลและศีลธรรมยังคงเป็นประเด็นหลักในศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ในปัจจุบัน

ผลของสงครามนำไปสู่การจับกุมพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ในข้อหาทกฏและพระองค์ถูกสำเร็จโทษเมื่อปี ค.ศ.1649 ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์อังกฤษที่พระมหากษัตริย์ถูกประหารโดยราษฎรของพระองค์เอง สงครามกลางเมืองในอังกฤษมีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อสังคมและรัฐบาลอังกฤษและนำไปสู่การก่อตั้งเครือจักรภพแห่งอังกฤษ ซึ่งเป็นรัฐบาลสาธารณรัฐตั้งแต่ปี 1649 ถึง 1660 และการยกเลิกระบอบกษัตริย์ชั่วคราว นอกจากนี้ยังเป็นการปูทางไปสู่การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ในปี ค.ศ. 1688 ซึ่งกำหนดหลักการของอำนาจอธิปไตยของรัฐสภาและอำนาจที่จำกัดของพระมหากษัตริย์ในรัฐบาลอังกฤษ

เครือจักรภพอังกฤษ (Commonwealth of England)

ช่วงเวลาภายใต้การปกครองของโอลิเวอร์ ครอมเวลล์ ในฐานะลอร์ดผู้พิทักษ์ (Lord Protector) ระหว่าง ค.ศ. 1649–1660 เป็นช่วงเดียวที่อังกฤษอยู่ในระบอบสาธารณรัฐ (แม้ในช่วงนั้นมิได้ถูกเรียกอย่างเป็นทางการว่า “สาธารณรัฐอังกฤษ” ก็ตาม) และใช้ชื่อว่า “เครือรัฐอังกฤษ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์” (The Commonwealth of England, Scotland, and Ireland) ครอมเวลล์เป็นผู้นำที่เคร่งครัดและมีพื้นฐานจากกองทัพ เขาบริหารประเทศด้วยอำนาจเด็ดขาดภายใต้การสนับสนุนของสภาที่ปรึกษาและกองทัพแห่งชาติ (National Army Museum, 2025) ในช่วงนี้มีความพยายามในการปฏิรูปรัฐโดยยกเลิกสถาบันกษัตริย์และสภาขุนนาง พร้อมจัดตั้งระบอบสาธารณรัฐแบบสภาเดียวโดยรัฐสภารัมพ์ (Rump Parliament) เป็นกลไกหลักในการออกกฎหมาย แม้จะไม่ใช้ผลจากการเลือกตั้งใหม่ แต่เป็นกลุ่มสมาชิกที่เหลือจากรัฐสภายาว (Long Parliament) หลังถูกคัดกรองโดยกองทัพ (National Army Museum, 2025)

สมัยการปกครองของครอมเวลล์มีลักษณะเด่นด้วยความขัดแย้งทางการเมืองที่สำคัญหลายครั้ง โดยเฉพาะการปราบปรามการต่อต้านของชาวไอริชและชาวสก็อต ซึ่งนำไปสู่การขยายอำนาจของอังกฤษเหนือสกอตแลนด์และไอร์แลนด์อย่างเบ็ดเสร็จ แม้จะเป็นยุคที่อังกฤษเติบโตทางวัฒนธรรมและความคิดอย่างโดดเด่น เช่น การปรากฏตัวของนักเขียนและนักปรัชญาอย่างจอห์น มิลตัน (John Milton) และโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) แต่การปกครองของครอมเวลล์ยังคงเผชิญแรงต้านจากกลุ่มต่าง ๆ ที่แสดงออกผ่านการลุกฮือและการก่อกบฏเป็นระยะ เนื่องจากการจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลใช้มาตรการปราบปรามที่รุนแรงในการรณรงค์ทางทหารที่ไอร์แลนด์และสกอตแลนด์ ซึ่งนำไปสู่การสูญเสียชีวิตของผู้คนนับพันคน อีกทั้งการปฏิรูปด้านการศึกษาและระบบกฎหมายยังถูกต่อต้านและวิพากษ์วิจารณ์จากหลายฝ่าย (Coward, 2003) มีการควบคุมและกำกับดูแลสื่ออย่างเข้มงวด รัฐบาลของครอมเวลล์ได้จัดตั้งระบบการออกใบอนุญาตสำหรับสิ่งพิมพ์ทุกประเภท รวมถึงหนังสือพิมพ์ และสื่อใดที่เผยแพร่เนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์หรือต่อต้านนโยบายของรัฐบาลจะถูกสั่งห้ามหรือระงับการตีพิมพ์ (Coward, 2003) และมีการควบคุมทางการเมืองอย่างเข้มงวด แม้ครอมเวลล์จะสนับสนุนความอดกลั้นทางศาสนาในระดับหนึ่ง แต่เสรีภาพนี้ยังคงจำกัดเฉพาะกลุ่มโปรเตสแตนต์เป็นหลัก ในขณะที่กลุ่มอื่น ๆ เช่น ชาวคาทอลิก ยังคงเผชิญกับการกีดกันและการเลือกปฏิบัติอย่างรุนแรง (Morrell, 2004) นอกจากนี้สถาบันนิกายเชิร์ชออฟอิงแลนด์ยังคงดำรงสถานะเป็นนิกายหลักของประเทศ ทศนคติของชาวอังกฤษที่มีต่อครอมเวลล์จึงมีความซับซ้อนและหลากหลาย ทั้งในแง่การยอมรับและต่อต้าน ซึ่งสะท้อนถึงธรรมชาติที่ขัดแย้งในตัวบุคคลและนโยบายของเขาตลอดระยะเวลาการปกครอง

หลังจากที่ครอมเวลล์ถึงแก่อสัญกรรมในปี ค.ศ. 1658 ชาวอังกฤษจำนวนมากให้การสนับสนุนการฟื้นฟูระบอบกษัตริย์ (Restoration) ซึ่งเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 เสด็จขึ้นครองราชย์ในปี ค.ศ. 1660 (Morrell, 2004) นับแต่นั้นมาสหราชอาณาจักรก็ยังคงเป็นระบอบกษัตริย์เรื่อยมา จนถึงทุกวันนี้ (ค.ศ. 2025) สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 (King Charles III) เป็นพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบัน แม้ว่าจะยังคงมีกลุ่มทางการเมืองบางกลุ่มที่เรียกร้องให้เปลี่ยนเป็นสาธารณรัฐ แต่อังกฤษก็ไม่เคยมีการเปลี่ยนชื่ออย่างเป็นทางการเป็นสาธารณรัฐอังกฤษแต่อย่างใด

พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 กับการเกิดขึ้นของพรรคการเมือง (King Charles II and the Rise of Political Parties)

พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ทรงเป็นพระมหากษัตริย์แห่งอังกฤษ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์ ระหว่างปี ค.ศ. 1660 จนกระทั่งเสด็จสวรรคตในปี ค.ศ. 1685 รัชสมัยของพระองค์มีเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองเกิดขึ้นหลายประการ รวมถึงประเด็นความขัดแย้งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ วิกฤตการณ์การกีดกัน (Exclusion Crisis) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1679 ถึง 1681 มีสาเหตุมาจากการที่เจ้าชายเจมส์ ดยุก แห่งยอร์ก (Heir apparent, James, Duke of York, 1633-1701) ซึ่งทรงเป็นพระอนุชาและรัชทายาทของพระเจ้าชาร์ลส์ ได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก สังคมอังกฤษในขณะนั้นมีทัศนคติที่ต่อต้านคาทอลิกอย่างรุนแรง ทำให้การที่เจ้าชายเจมส์ซึ่งเป็นคาทอลิกจะสืบทอดราชบัลลังก์เป็นที่ไม่พอใจของประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้นในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1679 กลุ่มสมาชิกรัฐสภาซึ่งนำโดยแอนโทนี คูเปอร์ เอิร์ล แห่งชาฟต์สบรี (Anthony Cooper, Earl of Shaftesbury, ค.ศ. 1621-1683) และเจมส์ สกอตต์ ดยุกแห่งมอนมัท (James Scott, Duke of Monmouth, ค.ศ. 1649-1685) จึงเสนอร่างกฎหมายต่อสภาสามัญ (House of Commons) เพื่อกีดกันเจ้าชายเจมส์ให้ขึ้นครองราชย์

ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการโฆษณาชวนเชื่ออย่างกว้างขวางทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายที่ต่อต้านการกีดกัน โดยงานที่โด่งดังที่สุดชิ้นหนึ่งคืองานเขียนแนวเสียดสีต่อต้านการกีดกันของจอห์น ไดรเดน (John Dryden) เรื่อง Absalom and Achitophel (ค.ศ. 1681) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากฝ่ายของชาฟต์สบรีมีผู้สนับสนุนจำนวนมากในปี ค.ศ. 1679 และมีความเป็นไปได้สูงที่ร่างกฎหมายจะผ่านการพิจารณา พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 จึงทรงใช้พระราชอำนาจในการยุบสภา มีการเรียกประชุมรัฐสภาอีกครั้งในปี ค.ศ. 1680 แต่สภาก็ถูกยุบลงอีกในปี ค.ศ. 1681 ร่างกฎหมายการกีดกันผ่านความเห็นชอบจากสภาสามัญ แต่ถูกปฏิเสธโดยสภาขุนนาง (House of Lords) ส่งผลให้เจ้าชายเจมส์ไม่ได้ถูกกีดกันจากสิทธิในการสืบราชสมบัติ อย่างไรก็ตาม วิกฤตการณ์การกีดกันนี้ไม่ได้เป็นเพียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วจบไป ฝ่ายที่สนับสนุนการกีดกันซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักกันในนามพรรควิกส์ (Whigs) ยังคงเดินหน้ารณรงค์ต่อต้านคาทอลิกและคัดค้านภัยคุกคามจากการปกครองแบบอำนาจเบ็ดเสร็จ (arbitrary government) ความขัดแย้งในวิกฤตการณ์นี้ส่งผลให้เกิดพรรคการเมืองที่สำคัญสองพรรคคือพรรควิกส์ (Whigs) และพรรคทอริส์ (Tories) (University of Exeter, 2025) โดยทั่วไปแล้วกลุ่มวิกส์สนับสนุนการจำกัดอำนาจของพระมหากษัตริย์และเพิ่มอำนาจของรัฐสภา ในขณะที่กลุ่มทอริส์สนับสนุนอำนาจของราชวงศ์มากกว่า วิกส์และทอริส์เป็นสองพรรคการเมืองที่โดดเด่นในอังกฤษในช่วงปลายศตวรรษที่ 17 และต้นศตวรรษที่ 18

กลุ่มวิกส์ถือกำเนิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1670 ในฐานะกลุ่มการเมืองที่ต่อต้านนโยบายของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 และเจมส์ ดยุกแห่งยอร์ก (Duke of York) พระอนุชาที่ทรงนับถือนิกายโรมันคาทอลิก มีแนวคิดสนับสนุนลัทธิโปรเตสแตนต์ (Protestantism) และแนวทางขันติธรรมทางศาสนา (Religious Tolerance) รวมถึงสนับสนุนบทบาทที่เข้มแข็งของรัฐสภาและการจำกัดพระราชอำนาจ โดยกลุ่มนี้มักเชื่อมโยงกับผลประโยชน์ด้านการค้าและการเมืองในเขตเมือง และมักถูกมองว่ามีแนวคิดก้าวหน้าและสนับสนุนการปฏิรูปมากกว่าฝ่ายทอริส์ ในทางกลับกันกลุ่มทอริส์ถือกำเนิดในทศวรรษที่ 1680 เป็นฝ่ายที่ให้การสนับสนุนนโยบายของพระมหากษัตริย์ โดยทั่วไปสนับสนุนนิกายแองกลิกัน (Anglicanism) และเชื่อในพระราชอำนาจที่แข็งแกร่ง กลุ่มทอริส์มักเป็นตัวแทนของชนชั้นสูงและผู้มีมั่งคั่งในพื้นที่ชนบท และมีแนวคิดอนุรักษ์นิยมที่ค่อนข้างหวาดระแวงบทบาทที่ขยายตัวของรัฐสภา เมื่อเวลาผ่านไปทั้งสองฝ่ายพัฒนาไปสู่พรรคการเมืองที่มีความเป็นทางการเมืองมากขึ้น มีผู้นำที่ชัดเจน และมีแนวทางนโยบายที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งวิกส์และทอริส์มีบทบาทสำคัญในเวทีการเมืองอังกฤษตลอดศตวรรษที่ 18 และต่อมาพรรควิกส์ได้วิวัฒนาการเป็นพรรคเสรีนิยม (Liberal Party) และพรรคทอริส์เป็นพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) ในศตวรรษที่ 19 (Pincus, 2009; Hill, 2002)

รัชสมัยของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 เต็มไปด้วยเหตุการณ์ที่สร้างความวุ่นวายทางการเมืองและสังคม รวมถึงเหตุการณ์โรคระบาดครั้งใหญ่ (Great Plague) ในปี ค.ศ. 1665 และเหตุการณ์ไฟไหม้ครั้งใหญ่ในกรุงลอนดอน (Great Fire of London) ในปี ค.ศ. 1666 เหตุการณ์เหล่านี้ร่วมกับความขัดแย้งทางการเมืองในสมัยของพระองค์ ส่งผลให้เกิดบรรยากาศของความไม่มั่นคงและความรู้สึกไม่แน่นอนในสังคมอังกฤษยุคนั้น (Miller, 2014)

พระเจ้าเจมส์ที่ 2 กับการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ (King James II and the Glorious Revolution, 1688)

พระเจ้าเจมส์ที่ 2 เป็นกษัตริย์แห่งอังกฤษ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1685 ถึง ค.ศ. 1688 ในรัชกาลของพระองค์มีความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมืองที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิกและโครงสร้างสังคมและการเมืองการปกครองของอังกฤษ พระองค์ทรงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิกเมื่อปี ค.ศ. 1669 ซึ่งแม้จะทรงเปลี่ยนศาสนาแต่ก็ยังสามารถเสด็จขึ้นครองราชย์ได้โดยสันติ เมื่อมีพระชนมายุได้ 51 พรรษา ในขณะที่ทรงมีฐานอำนาจที่มั่นคง ด้วยกองทัพประจำการเกือบ 20,000 นาย และมีรายได้แผ่นดินประมาณ 2 ล้านปอนด์ต่อปี หลังจากขึ้นครองราชย์ไม่นาน ได้มีพระราชโองการเรียกประชุมรัฐสภาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1685 พร้อมทั้งมีพระราชดำรัสเตือนว่า “วิธีที่จะทำให้ข้าพเจ้าทรงประชุมกับพวกท่านอยู่เสมอก็คือ การปฏิบัติต่อข้าพเจ้าโดยดี” (The Royal Household, 2025) ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงทรงพยายามที่จะส่งเสริมศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิกในอังกฤษ และนำไปสู่การต่อต้านจากชาวโปรเตสแตนต์จำนวนมากที่เกรงว่าจะกลับไปสู่ความขัดแย้งทางศาสนาในอดีต

นอกจากนั้นในรัชสมัยของพระองค์ยังมีความขัดแย้งทางทหารที่สำคัญ รวมทั้งกบฏมอนมัธในปี 1685 (The Monmouth Rebellion of 1685) นำโดยดยุกแห่งมอนมัธ (Duke of Monmouth) พระราชโอรสในพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ซึ่งมีได้รับการรับรองโดยกฎหมาย แต่กบฏดังกล่าวก็ถูกปราบปรามโดยง่ายในยุทธการเซดจ์มัวร์ (Sedgemoor) ต่อมาได้มีการลงพระอาญาผู้ก่อกบฏอย่างรุนแรงภายใต้การดำเนินคดีของผู้พิพากษาเจฟฟรีส์ (Judge Jeffreys) ในเหตุการณ์ที่เรียกว่า “การพิจารณาคดีนองเลือด” (Bloody Assizes) และสงครามสันนิบาตเอาก์สบูร์กในปี 1688 (The War of the League of Augsburg in 1688) ปฏิกริยาของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ต่อเหตุการณ์นี้คือ การวางแผนขยายกองทัพประจำการ และทรงแต่งตั้งนายทหารที่จงรักภักดีต่อศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งนโยบายนี้รวมถึงความพยายามในการพระราชทานสิทธิทางสังคมที่เท่าเทียมแก่ชาวคาทอลิกและกลุ่มโปรเตสแตนต์นอกนิกายหลัก ส่งผลให้พระองค์ทรงขัดแย้งกับรัฐสภา เนื่องจากทรงถูกมองว่าแสดงพระราชนิมิตต่อชาวคาทอลิกมากเกินไป ความวิตกต่อการขึ้นมามีอำนาจของชาวคาทอลิกได้แพร่ขยายในวงกว้าง (ในปี ค.ศ. 1685 พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศสทรงเพิกถอนพระราชกฤษฎีกาน็องต์ (Edict of Nantes) ที่เคยให้ความคุ้มครองแก่ชาวโปรเตสแตนต์ในฝรั่งเศส รัฐสภาจึงแสดงความไม่พอใจอย่างรุนแรงต่อแนวทางของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ส่งผลให้พระองค์มีพระราชดำรัสสั่งเลื่อนการประชุมรัฐสภา และทรงปกครองโดยปราศจากการเรียกประชุมรัฐสภานับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1685 เป็นต้นมา (The Royal Household, 2025)

ในปี ค.ศ. 1686 ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญเมื่อมีการยกเลิกกฎหมาย Test Acts ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีผลจำกัดสิทธิของชาวโรมันคาทอลิกในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองและราชการ ในเดือนเมษายนของปีเดียวกันนั้น ศาลสูงได้ตัดสินคดี Godden v. Hales ว่าพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ทรงมีพระราชอำนาจในการยกเว้นการบังคับใช้กฎหมาย Test Acts เป็นกรณีเฉพาะบุคคลได้โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภา ภายหลังจากคำตัดสินดังกล่าว พระองค์ทรงแต่งตั้งชาวโรมันคาทอลิกและกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับคริสตจักรอังกฤษ (dissenters) เข้าสู่ตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ทั้งในกองทัพ มหาวิทยาลัย รวมถึงตำแหน่งภายในคริสตจักรเองอีกด้วย ต่อมาในวันที่ 15 กรกฎาคม พระองค์ยังทรงจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายศาสนา (Ecclesiastical Commission) ซึ่งเป็นการมอบพระราชอำนาจในฐานะผู้ปกครองสูงสุด

ของคริสตจักรอังกฤษให้แก่คณะกรรมการดังกล่าว คณะกรรมการนี้มีอำนาจสั่งพักงานหรือปลดนักบวชที่ไม่ปฏิบัติตามนโยบายของพระองค์ โดยหนึ่งในคำสั่งแรกของคณะกรรมการนี้คือการสั่งพักตำแหน่งเฮนรี คอมป์ตัน (Henry Compton) บิชอปแห่งลอนดอน เนื่องจากบิชอปคอมป์ตันปฏิเสธที่จะลงโทษนักเทศน์ในลอนดอนคนหนึ่งซึ่งแสดงเทศนาต่อต้านศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ยิ่งไปกว่านั้น พระองค์ยังทรงต้อนรับผู้แทนจากสันตะปาปาอย่างสมเกียรติที่พระราชวังไวท์ฮอลล์ (Whitehall) ด้วยเช่นกัน

ในสกอตแลนด์ มาร์ควิสแห่งควีนส์เบอร์รี่ (Marquis of Queensberry) ถูกปลดออกจากตำแหน่งผู้แทนพระองค์ (Royal Commissioner) เนื่องจากรัฐสภาสกอตแลนด์ปฏิเสธที่จะยกเลิกกฎหมาย Test Acts และพระองค์ทรงแต่งตั้งรัฐบาลชุดใหม่ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาวโรมันคาทอลิกแทน สถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลอย่างมากในหมู่ประชาชนชาวอังกฤษที่เกรงว่าพระเจ้าเจมส์จะทรงใช้พระราชอำนาจเพื่อบังคับใช้แนวทางทางศาสนาของพระองค์แก่ประเทศดังที่ จอห์น อีฟลิน (John Evelyn) นักเขียนชื่อดังในยุคนั้นได้เขียนบันทึกไว้ในสมุดบันทึกของเขาว่า “ขอให้พระเจ้าทรงปกป้องฝูงแกะน้อย ๆ ของพระองค์ และทรงรักษาคริสตจักรและประเทศชาติที่กำลังถูกคุกคามนี้ไว้ด้วยเถิด” (John Evelyn, 1687,) ในขณะเดียวกัน เพื่อให้มั่นใจว่าจะได้รัฐสภาชุดใหม่ที่สนับสนุนนโยบายของพระองค์ พระเจ้าเจมส์ที่ 2 จึงทรงเริ่มดำเนินการทางการเมืองโดยแต่งตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีแนวโน้มสนับสนุนพระองค์ พระองค์ทรงตรวจสอบทัศนคติทางการเมืองของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ เช่น รองผู้แทนพระองค์ประจำมณฑล (Deputy Lieutenants) ผู้พิพากษา (Justices of the Peace) และสมาชิกเทศบาลที่มีสิทธิลงคะแนนเสียง โดยให้ตอบคำถามว่าพวกเขาจะสนับสนุนผู้สมัครที่ยินดีจะยกเลิกกฎหมายต่อต้านคาทอลิกและ Test Acts หรือไม่ ผู้ที่ตอบปฏิเสธหรือไม่สนับสนุนนโยบายดังกล่าวถูกปลดออกจากตำแหน่งและถูกแทนที่ด้วยบุคคลที่เป็นโรมันคาทอลิกหรือไม่เห็นด้วยกับคริสตจักรอังกฤษแทน

ในปี ค.ศ. 1687 พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ได้ทรงออกคำประกาศผ่อนผันทางศาสนา (Declaration of Indulgence) เมื่อวันที่ 5 เมษายน เพื่อระงับการบังคับใช้กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับศาสนา โดยในคำประกาศดังกล่าวทรงระบุว่า “แม้ว่าเราจะมีพระราชประสงค์อย่างยิ่งให้ประชาชนทุกคนในราชอาณาจักรของเราเข้าร่วมนิกายคาทอลิกก็ตาม แต่เราก็ขออนุญาตคุณพระผู้เป็นเจ้าผู้ทรงฤทธานุภาพ ที่ทรงนำให้เราตระหนักว่าไม่ควรมีการบังคับหรือกดดันผู้ใดในเรื่องความเชื่อทางศาสนา” (Jacobite Heritage, 2025) แม้คำประกาศนี้จะมีลักษณะก้าวหน้าทางแนวคิดเรื่องเสรีภาพทางศาสนา แต่การดำเนินการของพระองค์ก็สร้างความวิตกกังวลอย่างยิ่งในหมู่ประชาชนส่วนใหญ่ เนื่องจากพระองค์ทรงใช้อำนาจพระราชอำนาจ (Royal Prerogative) อย่างกว้างขวางโดยไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาและไม่ทรงใส่พระทัยต่อความวิตกกังวลของประชาชนที่มีต่อศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1687 พระเจ้าเจมส์ทรงต้อนรับเฟอร์ดินานโด ดัดดา (Ferdinando d'Adda) ในฐานะผู้แทนทางการทูตอย่างเป็นทางการจากพระสันตะปาปาประจำราชสำนักเซนต์เจมส์ (Court of St. James's) นอกจากนี้ ในช่วงเวลาที่เหลือของปี ค.ศ. 1687 พระองค์ยังทรงสั่งให้รองผู้แทนพระองค์ประจำมณฑล (Lord Lieutenants) เรียกประชุมผู้นำและบุคคลสำคัญในแต่ละท้องถิ่นเพื่อสอบถามว่าพวกเขาจะสนับสนุนการยกเลิกกฎหมายต่อต้านคาทอลิกหรือไม่ รวมถึงคำถามอื่น ๆ ในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตามรองผู้แทนพระองค์จำนวนมากปฏิเสธที่จะดำเนินการตามพระราชประสงค์ ส่งผลให้ในเดือนสิงหาคม พระองค์ทรงสั่งปลดรองผู้แทนพระองค์จำนวน 9 คนออกจากตำแหน่ง นอกจากนี้ คำตอบที่ได้รับจากบุคคลสำคัญในท้องถิ่นยังแสดงให้เห็นถึงการคัดค้านอย่างเกือบบนเอกฉันท์ต่อการยกเลิกกฎหมายดังกล่าวอีกด้วย

ในปี ค.ศ. 1688 พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ทรงออกคำประกาศผ่อนผันทางศาสนา (Declaration of Indulgence) อีกครั้งในวันที่ 27 เมษายน (Jacobite Heritage, 2025) และทรงมีพระราชโองการให้บรรดาบาทหลวงแห่งนิกายแองกลิกันอ่านคำประกาศดังกล่าวต่อประชาชนในโบสถ์ติดต่อกันเป็นเวลาสองสัปดาห์ อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม อาร์คบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี (Archbishop of Canterbury) พร้อมด้วยบิชอปอีก 6 รูป รวมกันเรียกว่า "บิชอปทั้งเจ็ด"

(Seven Bishops) ได้ปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามพระราชโองการ และยื่นคำร้องขอให้พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ยกเลิกคำประกาศดังกล่าว โดยอ้างว่าการออกคำประกาศก่อนหน้านั้นขัดต่อกฎหมาย เนื่องจากการใช้อำนาจระงับกฎหมายของพระมหากษัตริย์ (Suspending Power) ซึ่งรัฐสภาได้เคยประณามมาแล้วหลายครั้ง พระเจ้าเจมส์จึงทรงมีพระบรมราชโองการให้จับกุมและคุมขังบิชอปทั้งเจ็ดไว้ที่ หอคอยแห่งลอนดอน (Tower of London) เพื่อรอการไต่สวนคดีในวันที่ 8 มิถุนายน เพียงสองวันหลังจากนั้น (10 มิถุนายน) สมเด็จพระราชินีแมรีแห่งโมเดนา (Mary of Modena) ทรงให้ประสูติพระราชโอรสคือ เจ้าชายเจมส์ ฟรานซิส เอ็ดเวิร์ด (James Francis Edward, Prince of Wales) โดยมีพิธีรับศีลล้างบาปตามแบบคาทอลิก การที่อังกฤษอาจจะถูกปกครองด้วยราชวงศ์คาทอลิกโดยปราศจากรัฐสภา ทำให้เกิดข่าวลือที่ไม่พึงประสงค์ว่า พระราชโอรสองค์นี้ไม่ใช่เจ้าชายที่แท้จริง แต่ถูกลักลอบนำเข้ามาแทนที่ (House of Commons Information Office, 2010)

ในวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1688 ศาลได้ตัดสินให้บิชอปทั้งเจ็ดพ้นผิดจากข้อกล่าวหา ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากออกมาเฉลิมฉลองตามท้องถนน มีการเผาหุ่นจำลองของพระสันตะปาปาและทำลายสถานที่ของชาวคาทอลิก ในวันเดียวกันนี้ กลุ่มนักการเมืองและบุคคลสำคัญ 7 คน ได้แก่ เอิร์ลแห่งชรูว์สเบอรี (Earl of Shrewsbury) เอิร์ลแห่งเดวอนเชียร์ (Earl of Devonshire) เอิร์ลแห่งแดนบี (Earl of Danby) ลอร์ดลัมลีย์ (Lord Lumley) บิชอปแห่งลอนดอน (Bishop of London) เฮนรี ซิดนีย์ (Henry Sidney) และเอ็ดเวิร์ด รัสเซลล์ (Edward Russell) ได้ลงนามในจดหมายเชิญเจ้าชายวิลเลียมแห่งออเรนจ์ (William of Orange) ผู้เป็นโปรเตสแตนต์และเป็นพระราชบุตรเขยของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ให้ทรงยกทัพเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง เพื่อช่วยปกป้องทั้งศาสนจักรและรัฐจากพระเจ้าเจมส์ ความจริงแล้วเจ้าชายวิลเลียมทรงตัดสินพระทัยที่จะเข้ามาแทรกแซงก่อนหน้านั้นแล้ว และเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1688 พระองค์ทรงออกคำประกาศจากกรุงเฮก (The Hague) ระบุถึงการกระทำที่ผิดกฎหมายต่าง ๆ ของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ในช่วงสามปีที่ผ่านมา พร้อมแจ้งพระราชประสงค์ในการนำกำลังเข้ามายังอังกฤษเพื่อปกป้องบ้านเมือง เจ้าชายวิลเลียมทรงนำทหารประมาณ 15,000 นาย (ส่วนใหญ่เป็นชาวดัตช์) ยกพลขึ้นบกที่อ่าวทอร์เบย์ (Torbay) ในเมืองเดวอน (Devon) เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1688 ซึ่งนับเป็นการยกพลขึ้นบกครั้งใหญ่ในอังกฤษครั้งแรกที่ประสบความสำเร็จนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1485 แม้พระเจ้าเจมส์จะยังคงมีทหารในพระองค์จำนวนมากแต่เจ้าชายวิลเลียมได้รับการสนับสนุนที่จากประชาชนอังกฤษ ทำให้เจ้าชายวิลเลียมทรงสามารถเสด็จเข้าสู่กรุงลอนดอนได้ในวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1688 หลังจากนั้นไม่นาน พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ก็ทรงหลบหนีออกจากอังกฤษไปประทับยังฝรั่งเศส เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นที่รู้จักกันในประวัติศาสตร์ว่า “การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์” (The Glorious Revolution) (House of Commons Information Office, 2010)

บัญญัติสิทธิพื้นฐาน ค.ศ.1689 (Bill of Rights 1689)

เมื่อวันที่ 22 มกราคม ค.ศ. 1689 มีการประชุมรัฐสภาใหม่เป็นครั้งแรก โดยรัฐสภานี้รู้จักกันในชื่อว่า Convention Parliament เนื่องจากมิได้ถูกเรียกประชุมโดยพระมหากษัตริย์ แต่ถูกเรียกประชุมโดยเจ้าชายวิลเลียมแห่งออเรนจ์ ดังนั้นในแง่กฎหมายจึงมิใช่รัฐสภาในความหมายปกติ ต่อมาในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ปีเดียวกัน รัฐสภาสมัชชาได้ประกาศ "คำประกาศสิทธิ" (Declaration of Rights) ซึ่งมีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 อย่างรุนแรง และยืนยันสิทธิและเสรีภาพตามโบราณที่เคยมียู่ในวันเดียวกันเจ้าหญิงแมรี พระชายาในเจ้าชายวิลเลียม และพระราชธิดาองค์โตของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 เสด็จมาถึงลอนดอน และในวันรุ่งขึ้นลอร์ดแฮลิฟอกซ์ (Lord Halifax) ผู้นำสภาขุนนางได้อ่านคำประกาศสิทธิดังกล่าวถวายแด่เจ้าชายวิลเลียมและเจ้าหญิงแมรี จากนั้นจึงได้ทูลเชิญให้ทั้งสองพระองค์ขึ้นครองราชย์ ต่อมาคำประกาศสิทธิได้ถูกตราขึ้นเป็นกฎหมายภายใต้ชื่อ Bill of Rights 1689 ในเดือนธันวาคมของปีเดียวกัน โดยพระราชบัญญัตินี้ระบุอย่างชัดเจนว่า ผู้ที่จะขึ้นครองราชสมบัติแห่งอังกฤษต้องนับถือนิกายโปรเตสแตนต์เท่านั้น และห้ามผู้ใดที่นับถือนิกายโรมันคาทอลิกหรือสมรสกับบุคคลที่นับถือนิกายโรมันคาทอลิกขึ้นครองราชย์ อย่างไรก็ตาม การกำหนดลำดับ

การสืบราชสมบัติอย่างเป็นทางการเป็นระบบนั้นเกิดขึ้นภายหลังในพระราชบัญญัติการสืบราชสมบัติ ค.ศ. 1701 (Act of Settlement 1701) ซึ่งบัญญัติให้การสืบราชสันตติวงศ์ดำเนินต่อไปยัง (1) ทายาทของเจ้าหญิงแมรี และ (2) ทายาทของเจ้าหญิงแอนน์ พระชนินิษฐาของพระนางแมรี ตามลำดับ (House of Commons Information Office, 2010)

บัญญัติสิทธิพื้นฐานของพลเมือง ค.ศ.1689 หรือ Bill of Rights (National Archives, 2024) เป็นกฎหมายสำคัญที่ผ่านความเห็นชอบของสภาอังกฤษในปี ค.ศ. 1689 ภายหลังจากการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ในปี ค.ศ.1688 จากเนื้อหาในเอกสารสามารถจำแนกเนื้อหาหลักของ Bill of Rights ได้เป็นหมวดหมู่ ดังนี้:

- 1) การกำหนดสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล: กฎหมายว่าด้วยสิทธิได้ยืนยันถึงสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล รวมถึงเสรีภาพในการพูดและเสรีภาพจากค่าปรับที่มากเกินไปและการลงโทษที่โหดร้ายทารุณและผิดปกติ
- 2) การจำกัดอำนาจของสถาบันกษัตริย์: ร่างกฎหมายยังพยายามจำกัดอำนาจของสถาบันกษัตริย์และกำหนดหลักการของอำนาจอธิปไตยของรัฐสภาซึ่งยืนยันว่ากฎหมายสามารถแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้โดยรัฐสภาเท่านั้น ไม่ใช่โดยกษัตริย์
- 3) ห้ามกษัตริย์แทรกแซงกระบวนการของรัฐสภา รวมถึงเสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภา
- 4) การรับรองให้มีการเลือกตั้งรัฐสภาอย่างสม่ำเสมอ: กฎหมายว่าด้วยสิทธิรับรองว่าการเลือกตั้งรัฐสภาจะจัดขึ้นเป็นประจำ และกษัตริย์ไม่สามารถยุบสภาโดยพลการได้
- 5) การกำหนดสิทธิในการยื่นคำร้องต่อกษัตริย์: บัญญัติสิทธิยังกำหนดสิทธิของบุคคลในการยื่นคำร้องต่อพระมหากษัตริย์โดยไม่ต้องเกรงกลัวว่าจะถูกลงโทษ

โดยรวมแล้ว Bill of Rights เป็นเอกสารสำคัญในการพัฒนากฎหมายรัฐธรรมนูญของอังกฤษและวางรากฐานสำหรับสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลหลายประการที่ยังคงได้รับการคุ้มครองในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามแม้ Bill of Rights มักถูกพิจารณาว่าเป็นเอกสารรัฐธรรมนูญฉบับแรกในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ แต่ก็ยังไม่เหมือนรัฐธรรมนูญที่สมบูรณ์ในลักษณะเดียวกับรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาที่เป็นเอกสารลายลักษณ์อักษรที่กำหนดกรอบสำหรับการปกครอง ในขณะที่ Bill of Rights ไม่ได้ให้กรอบการทำงานที่ครอบคลุมสำหรับรัฐบาลหรือกำหนดขั้นตอนเฉพาะสำหรับวิธีที่รัฐบาลควรทำงาน แต่ได้กำหนดหลักการทั่วไปและการคุ้มครองที่จะขึ้นำการเมืองและการปกครองของอังกฤษในอีกหลายปีข้างหน้า

นอกจากนี้ความพิเศษของสหราชอาณาจักรคือเป็นประเทศที่ไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรมีพื้นฐานมาจากการรวมกันของเอกสารทางกฎหมายอนุสัญญาที่ไม่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร และประเพณีที่พัฒนาไปตามกาลเวลา เอกสารสำคัญฉบับที่ประกอบเป็นกรอบรัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักร ได้แก่ Magna Carta ซึ่งลงนามในปี 1215 และกำหนดหลักการของหลักนิติธรรม Bill of Rights ซึ่งผ่านรัฐสภาในปี ค.ศ. 1689 และกำหนดการคุ้มครองที่สำคัญสำหรับสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล และพระราชบัญญัติสหภาพ (The Acts of Union) ซึ่งรวมอังกฤษ สกอตแลนด์ และเวลส์เข้าเป็นอาณาจักรเดียวในปี ค.ศ. 1707 นอกจากนี้เอกสารทางกฎหมายเหล่านี้แล้ว รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรยังกำหนดรูปแบบตามอนุสัญญาและประเพณีที่ไม่ได้เขียนไว้จำนวนมาก เช่น หลักการอำนาจอธิปไตยของรัฐสภา ซึ่งกำหนดว่ารัฐสภาเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการออกกฎหมายในสหราชอาณาจักร

โดยรวมแล้ว แม้ว่าสหราชอาณาจักรจะไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพียงฉบับเดียว แต่กรอบของรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างเอกสารทางกฎหมาย อนุสัญญา และประเพณีที่พัฒนาไปตามกาลเวลา ระบบนี้มักเรียกกันว่ารัฐธรรมนูญที่ "ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร" หรือ "ไม่มีการประมวลไว้" (an "unwritten" or "uncodified" constitution)

5. สรุปผล

งานวิจัยนี้ศึกษาการเมืองและการปกครองของอังกฤษในศตวรรษที่ 17 ภายใต้ราชวงศ์สจวร์ต โดยมุ่งเน้นไปที่ความขัดแย้งระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และรัฐสภา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยสมัยใหม่ เหตุการณ์สำคัญ เช่น กบฏดินปืน ค.ศ. 1605 สงครามกลางเมืองอังกฤษ (ค.ศ. 1642–1651) การล้มล้างระบอบกษัตริย์และการปกครองภายใต้เครือจักรภพ (ค.ศ. 1649–1660) การฟื้นฟูราชบัลลังก์ (The Restoration) ค.ศ. 1660 และการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ ค.ศ. 1688 ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจของอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญ ผลที่ตามมาคือ การกำหนดอำนาจของรัฐสภา ผ่านบัญญัติว่าด้วยสิทธิ ค.ศ. 1689 (Bill of Rights 1689) ซึ่งเป็นรากฐานของระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) และเป็นต้นแบบให้กับพัฒนาการของประชาธิปไตยในยุโรปและพื้นที่อื่น ๆ ทั่วโลก

งานวิจัยนี้นำเสนอการศึกษาการเมืองและการปกครองของอังกฤษในศตวรรษที่ 17 โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และรัฐสภาผ่านเอกสารปฐมภูมิ และตั้งอยู่บนฐานของข้อถกเถียงเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่สำคัญในศตวรรษที่ 17 โดยชี้ให้เห็นว่า แนวคิด “รัฐธรรมนูญโบราณ” (Ancient Constitution) ไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดทางกฎหมายเชิงอนุรักษ แต่กลับเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ยืดหยุ่น ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมของอำนาจ (Legitimacy) ทั้งในฝั่งกษัตริย์และรัฐสภา แนวคิดเรื่อง “รัฐธรรมนูญโบราณ” ของอังกฤษ เป็นทฤษฎีทางการเมืองในศตวรรษที่ 17 ซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎหมายจารีต (Common Law) และความเก่าแก่ของสภาสามัญ (House of Commons) โดยมีการนำมาใช้ในช่วงเวลานั้นเพื่อคัดค้านอำนาจพิเศษของกษัตริย์ (Royal Prerogative) แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาขึ้น ในช่วงแรกโดย Sir Edward Coke ผ่านรายงานคดีต่าง ๆ ของเขา และได้รับการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบในงานของ J.G.A. Pocock (1957) *The Ancient Constitution and the Feudal Law* ต่อมา Glenn Burgess (1992) ในงาน *The Politics of the Ancient Constitution* ได้เสนอประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมืองของอังกฤษในช่วงต้นราชวงศ์สจวร์ต โดยขยายแนวคิดเรื่อง “รัฐธรรมนูญโบราณ” ที่สะท้อนผ่านงานของนักกฎหมายอย่าง Sir Edward Coke และ John Selden ท่ามกลางกระแสการทบทวนใหม่ของนักประวัติศาสตร์ร่วมสมัยที่เสนอว่าก่อนการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1642 การเมืองอังกฤษตั้งอยู่บนฉันทมติ ไม่ใช่ความขัดแย้ง Burgess เห็นว่าความเห็นพ้องทางอุดมการณ์ในช่วงก่อน ค.ศ. 1625 ไม่ได้เกิดจากความเห็นตรงกันในหลักการ แต่เกิดจากการยึดถือกรอบจารีตที่สามารถประสานแนวคิดที่ดูขัดแย้งกันไว้ร่วมกันได้ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจาก ค.ศ. 1625 ขอบเขตระหว่างวาทกรรมของกลุ่มต่าง ๆ เช่น นักกฎหมาย นักบวช และรัฐบุรุษ เริ่มเลือนรางและความขัดแย้งทางการเมืองก็เริ่มทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ นำไปสู่การแตกหักในช่วงสงครามกลางเมือง และกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเวลาต่อมา และ Mark Goldie (2006) ในงาน *The Cambridge History of Political Thought 1450–1700* ได้เพิ่มมิติที่สำคัญด้วยการชี้ว่าการเปลี่ยนผ่านของระบอบการปกครองในศตวรรษที่ 17 ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยวาทกรรมกฎหมายหรือเสรีนิยมเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องเข้าใจในบริบทของวาทกรรมศาสนา การเมืองเชิงศีลธรรม และกลไกสถาบัน เขาเน้นย้ำบทบาทของการใช้ภาษาทางเทววิทยาในการต่อรองนิยามของอำนาจ ซึ่งสะท้อนว่า “การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์” มิใช่จุดจบของยุคเก่า แต่เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านอันซับซ้อนที่ก่อร่างสร้างรูปแบบใหม่ของความเป็นรัฐ

งานวิจัยชิ้นนี้จึงพยายามเสนอว่าเส้นทางสู่ประชาธิปไตยรัฐสภาของอังกฤษนั้นเกิดจากการสืบทอดและการต่อรองกับอดีต มากกว่าการปฏิวัติอย่างถอนรากถอนโคนแบบฝรั่งเศส นอกจากนี้ งานศึกษาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเมืองอังกฤษในศตวรรษที่ 17 มักเน้นเฉพาะเหตุการณ์สำคัญ เช่น สงครามกลางเมือง หรือการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ โดยแยกการวิเคราะห์ออกจากกันทำให้ไม่สามารถเห็นภาพรวมของการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองได้อย่างครบถ้วน งานวิจัยนี้จึงมุ่งเชื่อมโยงเหตุการณ์

ทางการเมืองต่าง ๆ ในช่วงราชวงศ์สจวร์ต ไม่ว่าจะเป็นกบฏดินปืน สงครามกลางเมือง การฟื้นฟูราชวงศ์ ความขัดแย้งทางศาสนา หรือการใช้อำนาจของรัฐสภา เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทอย่างไรต่อการสถาปนาระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญในอังกฤษ และเสนอให้มองศตวรรษที่ 17 ไม่ใช่เพียงชุดของเหตุการณ์แยกส่วน หากเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการจัดระเบียบอำนาจ ซึ่งความขัดแย้งทางศาสนา การเมือง และโครงสร้างรัฐ ได้หลอมรวมกันเป็นรากฐานของการปกครองแบบรัฐสภาในโลกสมัยใหม่

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะคือควรมีการเชื่อมโยงแนวคิดทางรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์และประวัติศาสตร์เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาของระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างเป็นองค์รวม และแม้ว่างานศึกษาก่อนหน้านี้จะกล่าวถึงกฎหมายและรัฐธรรมนูญของอังกฤษแต่ยังขาดการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเกี่ยวกับบทบาทของเอกสารสำคัญ เช่น Magna Carta, Petition of Right 1628, Bill of Rights 1689 และ Act of Settlement 1701 ในห้วงการเปลี่ยนผ่านจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ

7. เอกสารอ้างอิง

- โกเมต ขวัญเมือง. (2564). *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองของสหราชอาณาจักร*. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2553). *การเมืองอังกฤษ*. สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- Burgess, G. (1992). *The politics of the ancient constitution: An introduction to English political thought, 1603–1642*. Macmillan.
- Carpenter, C. (2016). *Parliament and political culture in late medieval England*. In Clyve Jones (Eds), *A short history of Parliament: England, Great Britain, the United Kingdom, Ireland and Scotland* (pp. 38–58). Boydell Press.
- Coward, B. (2003). *The Cromwellian Protectorate*. Manchester University Press.
- Dahl, R. A. (1989). *Democracy and its critics*. Yale University Press.
- Declaration for the Liberty of Conscience. (1687, April 4). *Jacobite Heritage*. Retrieved from <https://www.jacobite.ca/documents/16870404.htm>
- Declaration for the Liberty of Conscience. (1688, April 27). *Jacobite Heritage*. Retrieved from <https://www.jacobite.ca/documents/16880427.htm>
- Diamond, L., & Morlino, L. (Eds.). (2005). *Assessing the quality of democracy*. Johns Hopkins University Press.
- Editors of Encyclopaedia Britannica. (2024, July 1). *Witan*. Encyclopaedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/witan>
- Editors of Encyclopaedia Britannica. (2025, March 4). *Parliament*. Encyclopaedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Parliament>
- Evelyn, J. (1687). *The diary of John Evelyn, Volume II (of 2)* (W. Bray, Ed.). Project Gutenberg.

- <https://www.gutenberg.org/files/42081/42081-h/42081-h.htm>
- Garnett, M., & Lynch, P. (2020). *Exploring British politics*. 5th ed. Routledge.
- Goldie, M. (2006). *The ancient constitution and the languages of political thought*. In J. H. Burns & M. Goldie (Eds.), *The Cambridge history of political thought, 1450–1700*. Cambridge University Press.
- Held, D. (2006). *Models of democracy*. 3rd ed. Stanford University Press.
- Hill, B. W. (2002). *The growth of parliamentary parties 1689–1742*. Yale University Press.
- Hill, C. (1972). *The world turned upside down: Radical ideas during the English revolution*. Penguin Books.
- House of Commons Information Office. (2010). *The Glorious Revolution*.
<https://www.parliament.uk/globalassets/documents/commons-information-office/g04.pdf>
- James I. (1930). *True law of free monarchies*. In J. R. Tanner (Eds.), *Constitutional documents of the reign of James I 1602-1625* (p. 187). Cambridge University Press.
- Kennedy, J. F. (1963). *Public papers of the presidents of the United States: John F. Kennedy, 1963*. United States Government Printing Office.
- Larkin, J. F., & Hughes, P. L. (Eds.). (1973). *Stuart royal proclamations, Vol. 1: Royal proclamations of King James I 1603–1625*. Clarendon Press.
- Macaulay, T. B. (1848). *The history of England from the accession of James the Second (Vols. 1–5)*. Longman, Brown, Green, and Longmans.
- Maddicott, J. R. (2010). *The origins of the English Parliament, 924–1327*. Oxford University Press.
- Maddicott, J. R. (2012). *The origins of the English Parliament, 924–1327 (Reprint ed.)*. Oxford University Press.
- Miller, J. (2014). *Charles II: King of England, Scotland and Ireland*. Yale University Press.
- Morrill, J. (2004). *Oliver Cromwell*. In *Oxford Dictionary of National Biography*. Oxford University Press.
- National Archives. (2024). *The Bill of Rights: A transcription*.
<https://www.archives.gov/founding-docs/bill-of-rights-transcript>
- National Army Museum. (2025). *Oliver Cromwell: Lord Protector*.
<https://www.nam.ac.uk/explore/oliver-cromwell-lord-protector>
- Pincus, S. (2009). *1688: The first modern revolution*. Yale University Press.
- Pinkham, L. (1954). *William III and the respectable revolution: The part played by William of Orange in the revolution of 1688*. Harvard University Press.
- Pocock, J. G. A. (1987). *The ancient constitution and the feudal law: A study of English historical thought in the seventeenth century 2nd ed*. Cambridge University Press.
- Powell, J. E., & Wallis, K. (1968). *The House of Lords in the Middle Ages*. Weidenfeld & Nicolson.
- Przeworski, A. (2010). *Democracy and the limits of self-government*. Cambridge University Press.
- Royal Household. (2025). *James II (r. 1685–1688)*. Retrieved from <https://www.royal.uk/james-ii>

- Sen, A. (1999). *Democracy as a universal value*. *Journal of Democracy*, 10(3), 3–17.
- Slapper, G., & Kelly, D. (2016). *The English legal system (17th ed.)*. Routledge.
- Smith, D. L. (2011). *The Stuart Parliaments 1603–1689*. Arnold Publishers.
- Thomson, M. A. (1938). *A constitutional history of England: 1642–1801*. Methuen.
- UK Parliament. (1701). *Act of Settlement 1701*. Retrieved from <https://www.legislation.gov.uk/aep/Will3/12-13/2>
- UK Parliament. (2023). *A beacon of democracy*. <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/big-ben/much-more-than-a-clock/a-beacon-of-democracy/>
- UK Parliament. (2025). *Petition of Right*. <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/parliamentaryauthority/civilwar/collections/petition-of-right/>
- University of Exeter. (2025). *Exclusion Crisis*. The Stuart Successions Project. <https://stuartsexeter.ac.uk/education/moments/exclusion-crisis/>
- Vallance, E. (2006). *The glorious revolution: 1688 – Britain's fight for liberty*. Pegasus Books.
- Victor, F. S. (1954). *Perevorot 1688 [The Coup of 1688]*. In E. A. Kosminskii & Y. A. Levitskii (Eds.), *The English bourgeois revolution of the 17th century* (Vol. II, pp. 160–161). Moscow.